

OPLEIDING & CARRIERE

Kortmann besproken

Betrokken deskundigen
reageren op plannen
voor hervorming
stagiaire-opleiding

JURIDISCH PAO

Juridisch Post Academisch Onderwijs Universiteit Leiden
Permanente nascholing van professionals in het recht

Vooraankondiging cursusaanbod Voorjaar 2011

Specialisatieopleiding Arbeidsrecht (leergang 1) **NIEUW**

Start dinsdag 15 februari 2011 van 15.00 tot 21.30 uur, Leiden, 50 PO NOvA, VAAN, VJAA

Specialisatieopleiding Gerechtelijk Deskundige (leergang 10)

Start woensdag 16 februari 2011; 5,75 pnt SKO, 12 pnt NVR 5,75 SKO punten t.b.v. Arbeidsdeskundigen 12 NVR punten (Nederlandse Vereniging van Rentmeesters)

Verdiepingscursus Straf(proces)recht: Cassatie in de praktijk

Donderdag 31 maart 2011, 09.15 tot 16.45 uur, Leiden 6 PO NOvA

Basiscursus Intellectuele Eigendom

Donderdag 7 en 14 april 2011 van 10.00 tot 16.30 uur te Leiden 10 VSO/PO NOvA

Verdiepingscursus Finance for lawyers: Balans- en jaarrekeninglezen voor juristen

Woensdag 11 en 18 mei 2011, 14.30 tot 21.00 uur, Leiden 10 VSO/PO NOvA, 10 KNB

Basiscursus Procederen en Contracteren in IE-zaken

Donderdag 19 en 26 mei 2011 van 10.00 tot 16.30 uur te Leiden 10 VSO/PO NOvA

Basiscursus Kwekersrecht

Maandag 23 en 30 mei 2011 van 10.00 tot 16.30 uur, Leiden 10 VSO/PO NOvA

Actualiteiten Burgerlijk Procesrecht

Maandag 6 en dinsdag 14 juni 2011, 14.00 tot 21.30 uur, Leiden 12 PO NOvA

Basiscursus Aansprakelijkheids-, Schadevergoedings- en Verzekeringsrecht

Donderdag 9 en 16 juni 2011 van 10.00 tot 16.30 uur, te Leiden 10 VSO/PO NOvA

Verdiepingscursus Merken- en Modellenrecht

Donderdag 9, 16, 23 en 30 juni 2011 van 10.00 tot 16.30 uur te Leiden 20 VSO/PO NOvA

Basiscursus Mededingingsrecht

Vrijdag 10 en 17 juni 2011 van 10.00 tot 16.30 uur te Leiden 10 VSO/PO NOvA

Vaardigheden: Echt Engels

Vrijdag 10, 17 en 24 juni 2011, 10.00 tot 16.30 uur, Leiden Let op! Aan deze cursus worden geen NOvA-PE punten toegekend 15 KNB

Verdiepingscursus Finance for lawyers: Bedrijven in financiële moeilijkheden: Turnaround management

Dinsdag 14 juni 2011, 10.00 tot 21.00 uur, Leiden 8 PO NOvA (3 jur./5 org.jur.dienstverl.), 8 KNB

Verdiepingscursus Legal English II: Drafting International Agreements & Practicing Dutch Law in English **NIEUW**

Maandag 20 en 27 juni 2011, 10.00 tot 16.30 uur, Leiden 10 VSO/PO NOvA (5 Jur./ 5 ber.v.), 10 KNB

Voor meer informatie, inschrijvingen en een volledig overzicht:
www.paoleiden.nl

Opleidingen | Cursussen | Symposia | Incompany

Universiteit Leiden

Universiteit Leiden. Universiteit om te ontdekken.

Vooraf

In deze Special krijgen de mensen en organisaties het woord die direct te maken hebben met de opleiding van stagiaires. De stagiaires zelf, cursusaanbieders, advocatenkantoren, universiteiten, lokale ordes: wat vinden ze van de verzwaring en verbetering die de commissie-Kortmann wil?

Ze blijken het helemaal niet gek te vinden, voorlopig, op enkele kritiekpunten na. Maar één lokale ordebestuurder vindt dat het rapport van de commissie blijft steken in de organisatorische context, en geen 'interessante gedachtegang ontwikkelt over de vraag hoe de beroepsopleiding de meerwaarde van de advocaat duidelijk maakt'.

Maar het is in de wereld van opleiding & carrière & advocatuur niet alleen 'Kortmann' wat de klok slaat. Waarom komen er eigenlijk steeds meer *professional support lawyers*, en wie worden dat? Lees verderop de heldere en persoonlijke antwoorden op deze vragen.

(Red.)

2 Kantoren: 'Een grondig rapport, al zijn er kansen blijven liggen'

Michel Knapen

4 Jonge advocaten: 'Van eindtermen word ik kriegel'

Tatiana Scheltema

10 OSR: 'Ze willen gewoon heel goede advocaten worden'

Arnoud Veilbrief

12 Universitaire instituten: Meer doen om advocaat te worden

Michel Knapen

16 Lokale ordes: 'Je kunt niet tegen een betere opleiding zijn'

Tatiana Scheltema

18 De decaan: 'We moeten geen eenheidsworst creëren'

Arnoud Veilbrief

20 Wat doet een professional support lawyer?

Anna Italianer

Colofon

90e jaargang
Advocatenbladspecial

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers. De inhoud

wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve Van de deken, Berichten van de Orde en Tuchtrecht

Deze special is samengesteld door:
Linus Hesselink
Trudeke Sillevius Smit

Eindredactie
Linus Hesselink
l.hesselink@sdu.nl

Sdu Uitgevers
Lucinda Jones (Uitgever)
Sandra Kroon (Directeur
BU Legal & Tax)

Vormgeving & illustratie
Dimdim, Den Haag

Correctie
Sandra Braakmann
Carlijn Urlings

Druk
Senefelder Misset,
Doetinchem

Advertenties
www.bereikdejurist.nl
Veerle Sanderink,
Accountmanager
v.sanderink@sdu.nl,
Tel. 070-378 03 50 of
06-229 480 84

ISSN 0165-1331

HOI
PRINT

Nederlandsche
Uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

Einde aan de vrijblijvendheid van de stageopleiding. Dat is een van de kernpunten uit het rapport van de commissie-Kortmann waar kantoren het hartgrondig mee eens zijn.

Een grondig rapport, al zijn

Kantoren reageren op rapportage van de commissie-Kortmann

.....
Bernard Roelvink:

'Verhoging van de kwaliteit van de cognitieve vakken is verstandig, omdat er al jaren twijfel bestaat over het niveau waarop die worden onderwezen'
.....

.....
Michel Knapen
journalist
.....

Ik kan me goed vinden in het rapport van de commissie-Kortmann.' Dat is de meest gehoorde opmerking als advocatenkantoren om een reactie wordt gevraagd. Maar wel met toevoegingen als: 'Toch jammer dat' en 'Kortmann heeft een kans laten liggen'.

'Het is een uitstekend en grondig rapport', zegt Bernard Roelvink, coördinator van de Brauwrij, het interne opleidingsinstituut voor advocaat-stagiaires van De Brauw Blackstone Westbroek. 'Kortmann staat een verhoging van de kwaliteit van de opleiding in de cognitieve vakken voor, zoals ten aanzien van de procesrechtvakken. Dat is verstandig omdat er al jaren twijfel bestaat over het niveau waarop die vakken worden onderwezen.' Dat laatste was voor De Brauw dan ook een van de redenen om de Brauwrij op te richten.

Steven Schuit, voorzitter van de Law Firm School, die de opleiding van jonge advocaten van veertien Zuidas-kantoren verzorgt, was aanwezig bij de presentatie van het 'prima' rapport. 'Het drong direct tot me door: wat Kortmann wil, is eigenlijk niet zo ingewikkeld. Wij als LFS hebben een groot belang bij deze ontwikkeling, omdat we niet tevreden zijn over de opleidingen aan de rechtenfaculteiten en die van de Orde. Gelukkig vindt Kortmann dat ook.'

Bob Parmentier heeft als plaatsvervangend lid van het College van Afgevaardigden al een discussie meegemaakt over de kwaliteit van de beroepsopleiding naar aanleiding van de rapportage van Kortmann. 'De kern was: we moeten de kwaliteit van de opleiding goed in de gaten houden, en: hoe kan het beter? Ik ben het met Kortmann eens dat de huidige opleiding niet meer van deze tijd is. Zo is het eigenlijk raar dat iedereen alle vakken moet doen, terwijl veel advocaten later in hun werk niets meer doen met enkele vakken, waardoor de kennis sowieso verouderd.' Parmentier is verbonden aan Parmentier & Oass Advocaten, een Haarlems kantoor met vier advocaten en een jurist die in december zal worden beëdigd. Het kantoor laat op haar website weten: 'regelmatig op zoek naar advocaat-stagiaires'.

Als het aan Kortmann ligt, gaat de opleiding van advocaat-stagiaires op de schop. De beroepsopleiding (eerste jaar) en de voortgezette stage-opleiding (tweede en derde jaar) worden vervangen door een driejarige 'geïntegreerde' opleiding, waar jonge advocaten in een major hun keuze maken voor straf-, bestuurs- of civiel recht, en een minor, wat de tweede keuzerichting is.

'Wat ik ook goed vind aan het rapport', vervolgt Roelvink van de Brauwrij, 'is de gedachte om de opleiding zich over drie jaren te laten uitstrekken, dus zonder die knip tussen beroepsopleiding en voortgezette stage-opleiding. Verder sta ik ook achter het idee om de opleidingen zoals die door de

er kansen blijven liggen

.....
Bob Parmentier: 'Het is raar dat iedereen nu alle vakken moet doen, terwijl veel advocaten later in hun werk niets meer doen met enkele vakken'

verschillende balies worden aangeboden, centraal aan te sturen. En tot slot is het goed om te komen tot een actieve samenwerking tussen universiteiten, de Orde en de lokale ordes. Rechtenfaculteiten zou je zeker goed kunnen betrekken bij de opleiding van advocaat-stagiaires, op de wijze waarop bijvoorbeeld bij de Grotius Academie praktijk en wetenschap samenkomen. Dat was voor de commissie-Kortmann geloof ik ook een rolmodel.'

Vrijblijvendheid

Een belangrijke wijziging die alle stagiaires gaan voelen, betreft de vrijblijvendheid van de opleiding: daar komt een einde aan. Wie nu slechts aanwezig is op een cursus krijgt al opleidingspunten, ook al zit hij of zij de krant te lezen of te twitteren. Die wijziging wordt breed gedragen.

Bijvoorbeeld door Willem Ausma, verbonden aan Ausma De Jong Advocaten te Utrecht, een kantoor met elf advocaten, met een nadruk op strafrecht. Ausma geeft zelf ook cursussen, zoals strafprocesrecht. 'Je hebt weleens dat er twee stagiaires in de zaal zitten die het echt interesseert en de rest moet je maar de hele dag zien te vermaken. Dat zijn de mensen die nooit meer iets met dit vak zullen doen. De cursus heeft geen raakvlakken met hun dagelijkse praktijk, daarom zijn ze weinig gemotiveerd.' Want dat is volgens Ausma, zoals ook advocaat Parmentier zegt, een groot nadeel: 'De huidige opleiding vormt een probleem voor gespecialiseerde kantoren. Hun stagiaires moeten vakken volgen waarmee ze nooit meer iets zullen doen.'

'De vrijblijvendheid waar Kortmann vanaf wil, klinkt mij als muziek in de oren', reageert Schuit van de Law Firm School. 'De methodiek die wij bij de LFS hanteren, sluit aan bij die van de Grotius Academie, waarvan ik aan de wieg stond en waar ik nog steeds in het bestuur zit. En die staat tegenover de methodiek die bij Orde-cursussen wordt gehanteerd: daar zitten stagiaires soms te slapen, er vindt geen respons plaats, er is geen interactie met de docenten en andere studenten. De stof die wordt behandeld beklijft nauwelijks. Docenten klagen dan ook steen en been. Bij de LFS is dat anders, docenten gaan opgewekt aan de slag met hun groepen, die actief meedoen.'

Huiswerk maken

Het einde van de vrijblijvendheid wordt door Kortmann op drie manieren ingevuld: stagiaires moeten zich voorbereiden op hun cursus, ze moeten huiswerk maken en ze moeten worden getentamineerd. De basisvakken worden nu al getentamineerd. 'Maar dat is allemaal niet zo vreselijk moeilijk', herinnert Ausma zich. 'Het is lichter dan op de universiteit. Maar ik heb in Groningen gestudeerd en daar was strafrecht echt pittig.'

Bob Parmentier is kritisch over de tentamen-drang. 'Wat Kortmann voorstelt – zo'n beetje alle vakken tentamineren – vind ik geen verbetering. Het lijkt wel of hij een tweede fase voorstaat, zoals bij de opleiding voor medisch specialisten. Dat gaat te ver; het gaat meer om een goede basis. Veel beter zou het zijn om de opleiding echt te richten op

de beroepspraktijk. Laat stagiaires een comparitie van partijen doen, een pleidooi houden, een dagvaarding schrijven en toets de stof inhoudelijk op deze wijze. Nu worden deze vaardigheden inhoudelijk niet getoetst en is er inderdaad slechts een aanwezigheidsplicht. In die zin vind ik het rapport een gemiste kans: het moet allemaal zwaarder, en meer, en kennelijk moet het moeilijker worden om advocaat te worden of te blijven. Maar het moet niet gaan om “meer”, maar om beter, en meer gestructureerd, dus om betere kwaliteit en aansluiting bij de praktijk die je ook feitelijk uitoefent.’

Dat is precies wat Nancy Dekens voorstaat. ‘Wat ik in het rapport mis is de nadruk op het aanleren van meer praktische vaardigheden’, zegt Dekens, verbonden aan het Amsterdamse strafrechtkantoor Dekens & Groenendaal, en op zoek naar een nieuwe stagiaire. ‘Hoe schrijf je een goede brief, hoe stel je een conclusie op, hoe presenteer je je naar je cliënten toe, hoe kun je een goede indruk maken op de rechter? Dat alles wordt nu vooral vanuit het kantoor geleerd. Daarnaast zou de inhoud van de opleiding meer gedifferentieerd moeten zijn, en meer toegespitst op het type kantoor. Daar zie ik meer heil in dan het tentamineren van allerlei vakken. Zo kun je je pas inschrijven bij de Raad voor Rechtsbijstand, zelfstandig strafzaken doen en als piketadvocaat optreden als je het tentamen strafrecht in de beroepsopleiding hebt afgelegd. Maar dat krijg je pas aan het einde van dat jaar. Voor een kantoor met onze omvang, met veel toevoegingszaken, is het wat dat betreft kostbaar om een beginnend stagiaire in dienst te nemen.’

Voorbeeld om de noodzaak van toespitsing te verduidelijken, geeft ook Parmentier: ‘Er zijn kantoren die mediatrainingen erg belangrijk vinden, maar daarvoor

krijg je van Kortmann geen punten. Of een piketcurcus voor een strafrechtkantoor. Zou dat dan wel weer punten opleveren? Een vak als jaarrekening lezen, heel belangrijk volgens Kortmann, is niet echt relevant voor iedere praktijk. Waar trek je dan de grens?’ Om die reden is Parmentier ‘voor méér maatwerk in de opleiding’. Kantoren moeten dan zelf invloed kunnen uitoefenen op de opleiding van hun stagiaire. ‘Mede gezien de initiatieven van de Zuidas-kantoren is daar duidelijk behoefte aan, ook bij kleinere kantoren. Het lijkt mij raadzaam om te luisteren naar de wens van de praktijk.’ Daarom is het volgens Parmentier ‘geen slecht voorstel om over te stappen op een major en een minor’.

Verzwarend

Dat de opleiding daarmee zwaarder wordt, is bijna wel zeker. En daar staat Willem Ausma helemaal achter, laat hij in een reactie weten. ‘Als je ziet wat voor koekenbakkers er nu allemaal rondlopen! Rechters ergeren zich er kapot aan, en ik ook. Heb je een vak als strafrecht gedaan, dan sta je al op de piketlijst. En dan krijg je gelijk een zware moordzaak voor je kiezen. Een verzwarend is daarom terecht, als het maar gelijk opgaat met een specialisatie. En gelukkig kiest Kortmann ook daarvoor, met de leerlijnen in de major en minor.’

Maar niet iedereen vindt de huidige opleiding licht. H. Hilken (‘liever geen voornaam’) van Hilken Advocaten in het Limburgse Echt (drie advocaten) heeft in zijn dertigjarige loopbaan inmiddels wel enige ervaring met advocaat-stagiaires. ‘En ook met stagiaires die de dagelijkse druk op een kantoor én de druk van de opleiding niet aankunnen. Die vinden het gewoon al te zwaar. Het probleem ligt dan ook in een eerdere fase: op de uni-

.....
Willem Ausma: ‘Je hebt weleens dat er twee stagiaires in de zaal zitten die het echt interesseert en de rest moet je maar de hele dag zien te vermaken
.....

Hogere opleidingskosten: wel een probleem, geen probleem

Een zwaardere opleiding, met voorbereiden, huiswerk maken en toetsen wordt volgens Kortmann vijftien tot dertig procent duurder dan de huidige opleiding. Wat vinden advocaten daarvan?

Steven Schuit (*Law Firm School*): ‘Wat Kortmann voorstelt, zal er hoe dan ook toe leiden dat een stagiaire wat minder uren zal werken en meer tijd zal moeten besteden aan de studie. Voor grote kantoren is dat makkelijker op te vangen

dan voor de kleinere. De financiering wordt een heet hangijzer. Wat wij bij de LFS doen is namelijk heel erg duur. Voer je dat model Orde-breed in, dan is de vraag: zijn we met z’n allen draagkrachtig genoeg om dat te bekostigen?’

Willem Ausma (*Ausma De Jong*): ‘Het is heel goed dat Kortmann ervoor pleit dat stagiaires zich moeten voorbereiden op de cursussen. Zo’n opleiding is een investering in jezelf, en daarom zou een stagiaire niet onder kantooruren moeten studeren. Mijn patroon zei tegen mij: *jij* wilt toch zo graag advocaat worden! Met andere woorden: voorbereiden op

cursussen en huiswerk maken doe je maar in je eigen tijd, in de avonden of weekenden. In die zin hoeft het niet veel extra te kosten.’

Bob Parmentier (*Parmentier & Oass*): ‘De kosten die gemoeid zullen zijn met de nieuwe opleiding vinden wij als klein kantoor best een probleem. Je neemt al een ondernemingsrisico door een nieuwe stagiaire aan te nemen en al helemaal als daar nog eens 15.000 euro aan opleidingskosten bij komen. Je neemt iemand aan die je kan ondersteunen, en dan heeft zo iemand daar onvoldoende tijd voor, zeker als er een verplicht curricula-

versiteit. Wij zoeken nu weer een stagiaire, we kregen negen reacties. Een ervan zat ooit op het vmbo, die heeft in Maastricht zijn meestersitel gehaald. Heel knap, maar het zegt ook iets over de universitaire opleiding. Enkele andere sollicitanten hebben dan wel de meestersitel, maar het zijn gewoon geen echte juristen. Met andere woorden: ook met onvoldoende intellect kun je die titel halen. Ik kan me dus goed vinden in een aanscherping van het civiel effect, zoals Kortmann voorstelt.'

Bob Parmentier: 'Zelf was ik ruim tien jaar geleden advocaat-stagiaire. Toen al gingen de verhalen rond dat het een stuk zwaarder was dan vóór mijn tijd. En toen al wilde men al een niveau boven het universitair niveau nastreven. Maar mijn schriftelijke tentamens duurden hooguit anderhalf uur. Op de universiteit kreeg je voor een wetboektentamen minimaal vier uur. Als je toch een universitair-plus-niveau nastreeft, waarom duurt een tentamen dan zo kort? Het ging dus niet om de diepgang van je kennis en je wetboekvaardigheid, maar slechts om hoe snel je kunt schrijven.'

Nancy Dekens deelt die opvatting. 'Vrijblijvendheid vind ik niet het grootste probleem van de huidige stagiaire-opleiding. Huiswerk maken en tentamineren vind ik dan ook niet echt nodig. Met de universitaire opleiding staat wel vast dat juristen de belangrijkste leerstukken kunnen beheersen. Verdiepen is prima, maar met tentamineren wordt eigenlijk alleen getest of je onder druk kunt presteren.'

Hilkens vindt een verzwaring van de VSO prima, zelfs als het betekent dat stagiaires meer moeten studeren en minder uren op kantoor kunnen maken. Maar daar moet wel iets tegenover staan. 'De Orde moet zich afvragen of de bescherming van de advocaat-stagiaire anno 2010 wel

zo ver moet gaan. Het zou prettig zijn om gemakkelijk een stage-overeenkomst te kunnen beëindigen als een stagiaire niet voldoet, zeker voor de kleine kantoren. Nu zit je drie jaar aan zo iemand vast. Met veel moeite is het mij wel gelukt om in de afgelopen jaren van twee stagiaires voortijdig afscheid te nemen.'

Parmentier vindt het prima wanneer Kortmann voorstelt dat de Orde zich moet gaan mengen in het civiel effect. Maar voor hem mag dat verder gaan: er zou een master advocatuur moeten komen, gevolgd door een extra *bar exam* voor wie advocaat wil worden in een bepaald aantal vakgebieden. 'Zo krijgen advocaten voldoende basis in de bachelorfase en zijn ze toch voldoende gespecialiseerd om het vak uit te oefenen. In die zin moet het zwaartepunt al in de bachelor komen te liggen. Universiteiten moeten dus een belangrijkere rol krijgen in de opleiding van advocaten: zij zijn gespecialiseerd in opleiden en in tentamineren. Vaardigheden leer je dan wel *on the job*.'

Signaal

Kortmann besteedt in zijn onderzoek speciaal aandacht aan de rol die universiteiten spelen bij de (voor)opleiding van advocaten. Zoals Law Firm School-voorzitter Steven Schuit het omschrijft: de commissie staat een harmonisatie van de rechtenopleiding voor, zodat de eindtermen van de universiteit de begintermen van de advocatenopleiding vormen. Dat noemt hij een goede zaak. 'Maar het zal jaren kosten voordat je de rechtenfaculteiten en de Orde op één lijn hebt zitten. Maar het signaal dat Kortmann afgeeft is goed. Overigens hebben wij dat twee jaar geleden al bepleit, maar toen kregen we geen gehoor, sterker, we hoorden vooral negatieve geluiden.'

.....
Nancy Dekens:
 'Wat ik in het rapport mis is de nadruk op het aanleren van meer praktische vaardigheden'

lum komt. Dan zijn stagiaires aanzienlijk moeilijker inzetbaar. Een verplicht curriculum van drie jaar lijkt me niet nodig als er een master advocatuur komt. Daarmee kunnen de kosten van de opleiding juist omlaag.'

H. Hilkens (Hilkens Advocaten): 'Dat het duurder wordt, moet geen probleem zijn, ook niet voor een klein kantoor. Een stagiaire neem je toch al niet aan om er aan te verdienen, het is mooi als je na drie jaar uit de kosten bent. Stel dat de opleiding niet 4.000 maar 8.000 euro kost, welk kantoor kan dat niet dragen als je een stagiaire aanneemt? Als

iemand enkele weken ziek thuis zit ben je dat bedrag ook kwijt. Die extra kosten zijn *peanuts*, en als het goed is heb je er als patroon – en dus als kantoor – veel profijt van en verdien je het dubbel en dwars terug.'

Bernard Roelvink (de Brauwerij): 'Ik weet niet of het duurder wordt omdat ik het slagveld van de financiering niet kan overzien. De kosten zouden wat mij betreft geen te hoge drempel mogen opwerpen om advocaat te worden.'

Nancy Dekens (Dekens & Groenendaal): Dat de nieuwe opleiding ook duurder wordt, het zij zo. Wel zullen wij andere

afwegingen maken, door bijvoorbeeld eerder een gevorderde dan een beginnende stagiaire aan te nemen.'

Bob Parmentier: 'Het idee om bepaalde meerkosten voor stagiaires om te slaan over de gehele beroepsgroep lijkt mij onhaalbaar. Dan zouden alle advocaten die kosten moeten dragen voor bijvoorbeeld de grote kantoren aan de Zuidas, die veel meer stagiaires aanneemen. Daarvoor zullen we de handen niet op elkaar krijgen, vermoed ik.'

**Optijd
Opdehoogte**

OpMaat

OpMaat_Premium

Vind alle relevante juridische informatie. Binnen 1 muisklik.

Steeds meer juridische professionals ontdekken de voordelen van OpMaat. Met **OpMaat_Premium** hebt u 24 uur per dag toegang tot de meest uitgebreide, overzichtelijke én actuele juridische database. Alle Sdu Jurisprudentie, wet- en regelgeving, officiële publicaties, verdragen en Europese richtlijnen en verordeningen, zijn onderling gekoppeld. Zo behoudt u steeds het overzicht. Dankzij een e-mailattending wordt u automatisch op de hoogte gehouden van de laatst verschenen jurisprudentie en officiële publicaties, volledig afgestemd op uw informatiebehoefte en interessegebied. U geeft zelf aan wanneer u de e-mailattending wilt ontvangen, dagelijks, drie keer per week of wekelijks.

Nu gratis 1 maand op proef.
Kijk voor meer informatie op: www.sneltotdekern.nl

OpMaat

SNEL TOT DE KERN VAN DE ZAAK

Sdu UITGEVERS

.....
Steven Schuit: 'De LFS is ontstaan uit een noodsituatie, omdat de Orde een vacuüm had gecreëerd dat moest worden opgevuld'

Volgens Schuit horen de cognitieve vakken in beginsel thuis op de universiteit. 'Maar dat leidt er niet toe dat alle studenten goed genoeg zijn. Maar zelfs dat weten we niet precies: ze hebben een doctoraal of masterbul, met civiel effect, maar wat kunnen ze nou, wat weten ze? En wat moeten wij hen extra aanbieden zodat ze in de advocatuur aan de slag kunnen? We hebben er echt last van dat wij het niveau en de kennis van de jonge juristen maar moeilijk kunnen doorgronden.'

Bernard Roelvink van de Brauwertij ziet dat toch anders. 'Het huidige "gat" zou volgens mij niet door de universiteiten hoeven te worden gevuld. Ik vind het niet op hun weg liggen om mensen voor een beroep klaar te stomen; daar is een universiteit niet voor. De rechtenfaculteiten zouden aan de andere kant wel kunnen helpen door in het onderwijs meer ruimte voor mondelinge en schriftelijke presentaties in te bouwen. Maar ook meer schriftelijke examens in plaats van meerkeuzetoetsen, meer werkstukken laten maken, letten op syntactische juistheid en logisch rapporteren. Dat zouden de universiteiten wel tot hun taak mogen rekenen.'

De Orde moet, vindt Schuit, nu met de universiteiten goede cursussen gaan aanbieden. 'Of de universiteiten doen dat alleen, want dat is een echt vak. Doceren is echt heel wat meer dan een leuk juridisch boek toelichten met verhalen. De universiteiten zullen graag bereid zijn mee te werken, want die zijn altijd op zoek naar derdegeldstroomactiviteiten. Wel moet er een organisatievorm worden gevonden die buiten de bureaucratie zal treden. In feite zijn wij van de LFS al een model dat kan worden nagebootst, wat landelijk kan uitrollen. Je kunt ook in één arrondissement beginnen met één universiteit en dat dan uitrollen.'

Wat Schuit ook sterk vindt aan het rapport, is de handhaving van het vrijstellingenbeleid. 'Prima, om die reden kan de LFS ook blijven voortbestaan. Niet dat wij dat zo graag willen. Ons instituut is ontstaan uit een noodsituatie, omdat de Orde een vacuüm had gecreëerd dat moest worden opgevuld. Als de Orde, met dit rapport in het achterhoofd, opleidingen gaat aanbieden die goed genoeg zijn, dan wordt de LFS overbodig. Dan krijg je een situatie

zoals die zou moeten zijn: Orde en universiteiten verzorgen de opleiding van jonge advocaten.'

Training on the job

Maar ook Roelvink ziet duidelijk verbanden tussen de wensen van Kortmann en zijn instituut, de Brauwertij. Het opleidingsmodel dat Kortmann voorstaat, wordt in de Brauwertij eigenlijk al toegepast, zegt hij. 'Op één uitzondering na. Onze jonge advocaten – ze stromen ieder halfjaar in en deze keer zijn dat er veertien – beginnen in de Brauwertij met een volledige "training on the job", naast de verplichte opleiding. Dat is iets wat de Orde moeilijk kan kopiëren of opleggen aan de kleinere kantoren. Wij hebben dat gedaan omdat we er behoefte aan hadden en constateerden dat het opdoen van praktijkervaring op een te verhapstukken niveau geen onderdeel uitmaakte van de stageopleiding.' Dat gemis was dé reden om met de Brauwertij als opleidingssectie te starten.

Volgens Roelvink is het denkbaar dat Brauwertij-stagiaires weer mee gaan doen aan het onderwijs van de Orde, zegt hij, 'wanneer die opleidingen weer op hoog niveau worden gegeven'. Overbodig wordt de Brauwertij niet. 'Ons eerste halfjaar is immers uniek. Ik zou er wel voor willen pleiten de basisvakken in het eerste jaar te houden en de VSO-vakken daarna aan te bieden. Organisatorisch is dat het best.'

Alles overziende vindt LFS-voorzitter Schuit dat het een hele opgave is om het huidige opleidingssysteem om te gooien. 'Wat wij doen bij de LFS is nog relatief eenvoudig: veertien kantoren werken samen met twee universiteiten – Utrecht en Nijmegen – en er stromen jaarlijks zo'n honderd nieuwe stagiaires in. De Orde heeft te maken met enorm grote aantallen, zowel kantoren als stagiaires.' En juist daar zit volgens Schuit het zwakke element in Kortmanns rapport: hij geeft niet aan langs welke wegen dit probleem moet worden aangepakt. 'Afgelopen daarvan ben ik tevreden over het rapport. We moeten wel oppassen dat het niet bij mooie woorden blijft. En eigenlijk had er ook best in mogen staan dat, ondanks alle kritiek, Nederland het nog steeds beter doet dan de ons omringende landen.'

.....
H. Hilkens: 'We hebben ervaringen met stagiaires die de dagelijkse druk op een kantoor én van de opleiding niet aankunnen – het probleem ligt op de universiteit'

De schaduwcommissie Kortmann, samengesteld uit jonge advocaten, gaf in het voorjaar in het *Advocatenblad* vrijblijvend advies aan de echte commissie, en reflecteert nu op het rapport. ‘Van eindtermen word ik een beetje kriegel.’

Schaduw en Kortmann

Bijna 1 op 1

.....
Tatiana Scheltema
journalist
.....

De schaduwcommissie, in de wandelgangen Commissie Piep geheuten, stelde in juni (*Advocatenblad Special*, 18 juni 2010) al unaniem vast dat de huidige opleiding te vrijblijvend was, een gebrek aan samenhang vertoonde, kwalitatief van onvoldoende niveau was, en dat het gedragsrecht veel te weinig aan bod kwam. De oplossing: ontwikkel één opleiding waarin meer ruimte is voor verdieping en specialisatie, laat stagiaires op hoofdgebieden kiezen, en professionaliseer de organisatie.

Toeval of niet: op grote lijnen komt de Commissie Kortmann in haar onlangs gepubliceerde rapport *Met recht advocaat* tot dezelfde conclusies als haar schaduwcommissie. ‘We worden weliswaar niet bij de geraadpleegde literatuur genoemd, maar ik kreeg toch wel een sterk gevoel van déjà vu naar onze eigen vergadering,’ consta-

teert schaduwcommissielid Willem Loorbach. Dat geldt vooral de aanbeveling van Kortmann om de opleiding tot één geheel te smeden door duidelijke ‘leerlijnen’ uit te zetten – de schaduwcommissie opperde om de opleiding rond een grote casus te bouwen met enerzijds materieelrechtelijke vakken die iedereen nodig heeft, anderzijds de mogelijkheid om specialistische keuzevakken te volgen.

Door met inhoudelijk zwaardere hoofdkeuzevakken te gaan werken wordt de tijd van de stagiaire zeker nuttiger besteed-

prettig volgens strafrechtadvocate Annemarie van der Velden, die bij bijvoorbeeld een cursus bestuursrecht ‘weinig te zoeken heeft’. Maar om die verzwaarde opleiding over drie jaar uit te smeren, gaat haar toch te ver. ‘Ik denk dat een anderhalf jaar durende, verdiepende opleiding voldoende moet zijn. Het drie jaar lang volgen van keuzevakken met examens trekt een te zware wissel op je praktisch. Je hoeft ook niet alles te tentamineren – bij praktijkleervakken is dat sowieso al lastig – en je moet mensen ook een eigen verantwoordelijkheid geven.’

Waar zitten ze?

- **Marianne Valk** werkt bij Van Doorne op de Zuidas. Zij heeft in 2009 haar opleiding aan de Law Firm School afgerond. Willem Loorbach werkt bij Wybenga Wildeboer Van den Puttelaar in Rotterdam, en voert een gemengde civiele praktijk, waaronder

- incasso's voor zeevarenden.
- **Mark Hüsen** is advocaat bij het Advokatenkollektief Rotterdam met een klassiek sociale praktijk: arbeidsrecht, sociaal zekerheidsrecht en familierecht.
- **Alexander Peerboom** adviseert bedrijven en particulieren bij Claassen

- Advocaten in Eindhoven.
- **Aubrey Valks** werkt bij Turnaround Advocaten, een nichekantoor in insolventierecht, in Best.
- **Annemarie van der Velden** is strafadvocaat bij Cleerdin en Hamer in Amsterdam. Zij casseert regelmatig bij de Hoge Raad.

Annemarie van der Velden: 'Drie jaar lang keuzevakken met examens trekt een te zware wissel op je praktijk
.....

Marianne Valk: 'Het lijkt me een goede zaak om de extra kosten uit de algemene middelen te financieren'
.....

Alexander Peerboom: 'Die voor de sociale cohesie ongewenste differentiatie wordt nu voorkomen door de héle beroepsopleiding aan te passen aan de eisen van deze tijd'
.....

Mark Hüsen heeft 'geleerd dat het uitvoeren van beleid een gebeurtenis apart is die leidt tot onvoorziene en onverwachte resultaten
.....

Algemene middelen

Het schoolsere karakter van de beoogde opzet – minder vrijblijvend door huiswerkopdrachten, meer tentamens – stelt hoge eisen aan de organisatie van de opleiding, zegt Law Firm School-alumna Marianne Valk: 'Kortmann is niet blind voor de implicaties, bijvoorbeeld dat de opleiding een stuk duurder zal worden. Het lijkt me een goede zaak om dat, zoals Kortmann oppert, uit de algemene middelen te financieren.'

Ook de gedachte om universiteiten en professionele managers bij de opleiding te betrekken juicht ze toe. 'Ik zou zeker suggereren dat de commissie die de plannen gaat uitwerken, te rade gaat bij de manager van de Law Firm School. Alleen al om de valkuilen te omzeilen.'

Hoe het materieelrechtelijke onderwijs ingevuld gaat worden, blijft in het rapport nog onduidelijk, signaleert Aubrey Valks. Als insolventiespecialist op een nichekantoor doet ze inhoudelijk hetzelfde als een Zuidas-advocaat, dus de kennis die LFS-studenten opdoen had ze in de Orde-opleiding graag ook opgedaan. 'Dat Kortmann het nu wil uitbesteden, en een koppeling wil ma-

ken met de universiteit, is positief. Daarmee borg je de kwaliteit.'

En hoe moet de nieuwe opleiding zich tot de Law Firm School verhouden? Aubrey Valks: 'De commissie zegt: vrijstellingen [aan LFS-studenten, red.] moeten nog maar mondjesmaat worden verleend. Maar een zwaardere beroepsopleiding wordt voor advocaten die daarnaast ook de LFS doen een te zware belasting. Je kunt je vanuit dat perspectief afvragen of je die twee niet in elkaar moet schuiven.'

Waarom niet? 'Inhoudelijke vakken uit het verplichte curriculum zou je ook via de LFS kunnen volgen,' zegt ook Mark Hüsen.

Echte commissie over de schaduwcommissie

Het advies van de schaduwcommissie is in de échte commissie-Kortmann enthousiast ontvangen, aldus commissielid Louise van Veen. 'We vonden het zeer bemoedigend om te lezen dat advocaat-stagiaires in dezelfde richting dachten. Dat komt wel goed, dachten we.'

'Of je dat nou via OSR doet of via de LFS maakt weinig uit.'

Cohesie

Het belangrijkste bezwaar van Alexander Peerboom tegen de LFS was destijds dat door het verschil in kwaliteit van de opleiding ook de onderlinge cohesie erodeerde. Peerboom: 'Die ongewenste differentiatie wordt nu voorkomen door de héle beroepsopleiding aan te passen aan de eisen van deze tijd. De sociale cohesie blijft in stand door de praktijkleervakken binnen de lokale ordes te houden. Je wordt nu verplicht om éénmaal het Jonge Baliecongres bij te wonen. Prima.'

Sociaal advocaat Mark Hüsen heeft nog nooit een Jonge Baliecongres bezocht, en ook de noodzaak tot cohesie voelt hij niet zo. Sowieso is hij benieuwd wat er uiteindelijk van alle plannen terechtkomt. 'Tijdens mijn studie bestuurskunde heb ik geleerd dat het uitvoeren van beleid een gebeurtenis apart is die leidt tot onvoorziene en onverwachte resultaten. Maar dat er iets gaat veranderen zit er wel in.'

Het rapport van de commissie-Kortmann is ook bij OSR, een van de grootste aanbieders van VSO-vakken, goed gelezen. Directeur Marjan Bastiaan is er vooral blij mee.

‘De advocaten die wij zien willen gewoon heel goede advocaten worden’

.....
Arnoud Veilbrief
journalist
.....

Verrast is Marjan Bastiaan niet door het advies, al werd de presentatie met enige spanning tegevoet gezien. In de hoofdlijn kan ze zich goed vinden. ‘Maar op sommige punten vind ik Kortmanns kritiek te hard.’ Bastiaan doelt op de kop boven zijn interview in het vorige nummer van *Het Advocatenblad*: ‘Ik heb twijfels over het niveau van advocaten die net hun stage hebben afgerond.’

Een harde uitspraak

‘En een die ik niet deel. De advocaten die wij zien zijn *eager*, leergierig en ijverig. Dat zijn gewoon mensen die heel goede advocaten willen worden.’

Dat zegt nog niets over hun niveau.

‘Laten we dan duidelijk met elkaar afspreken wat we onder een goede advocaat verstaan. Wat voor advocaten heeft de maat-

.....
‘Het lijkt alsof de Kortmann de onderwijkskundige deskundigheid van de organisatie van cursussen wil scheiden – ik hoop dat dit niet wordt overgenomen’
.....

schappij nodig en hoe kunnen we daar aan voldoen? En dat verandert door de jaren heen.’

In welke zin?

‘De mondigheid van de hedendaagse burger en de informatierevolutie van internet stellen nieuwe eisen aan advocaten. Die moet zijn beslissingen veel beter kunnen uitleggen en motiveren dan in het verleden. Vroeger kwam de burger met een probleem aan en vroeg de advocaat: help mij. Nu heeft hij het probleem op internet vaak al bijna opgelost – denkt hij – en komt hij

bij de advocaat met een heel specifieke vraag. Als advocaat moet je goed kunnen uitleggen dat de oplossing die hij op internet heeft gevonden misschien toch niet de beste is. En door de mondigheid van veel mensen is daar een zekere tact voor vereist. Aan dat soort beroepsvaardigheden moeten we nog meer aandacht besteden.’

Dus als Kortmann pleit voor permanente aandacht voor de beroepsattitude bent u dat met hem eens?

‘Oh, zeker. Net als voor zijn pleidooi voor beroepsethiek. Dat zijn vakken die nu niet zo hard lopen, dus het is een goed idee om die verplicht in het curriculum op te nemen.’

Kortmann pleit onder meer voor minder vrijblijvendheid. Wat vindt u zelf van het geven van punten op grond van aanwezigheid?

‘Als de Orde dat wil veranderen, is dat aan de Orde. Er zijn inderdaad gevallen – niet bij ons – waarin een vak niet veel meer voorstelt dan een seminar, waarvoor de deelnemers twee keer per dag een aanwe-

zigheidslijst moeten tekenen om hun punten te incasseren. Maar dat zijn uitzonderingen. Het is ook niet zo dat vakken die niet besloten worden met een tentamen, per se tot een minder actieve houding van studenten uitnodigen. Veel van onze cursussen worden gegeven door een rechter en een advocaat. De uitvoering van de opdrachten wordt zo vanuit twee invalshoeken beoordeeld. Dat is een heel activerende lesmethode, zeker niet minder dan een overhoring met een tentamen. Het doel is goede advocaten opleiden. De lesmethode moet in dienst staan van dat doel.'

Welke elementen spreken uit het advies u het meest aan?

'De vraag om meer samenhang in het onderwijs. Tussen de rechtenstudie en de stagiaireopleiding en binnen de stagiaireopleiding. Kortmann heeft gelijk als hij zegt dat er tegenwoordig een erg grote verscheidenheid aan studenten de universiteiten uitwandelt. Afgestudeerden internationaal recht verschillen erg van afgestudeerden civiel recht. Mede hierdoor wordt tijdens de Beroepsopleiding de stof van de universiteit voor een groot deel herhaald, terwijl die fase juist voor verdieping zou moeten zorgen.'

.....
'De advocaat moet zijn beslissingen tegenwoordig veel beter kunnen uitleggen en motiveren dan in het verleden'

'Waar ik het ook van harte mee eens ben, is dat we duidelijker de eindtermen van de nieuwe stagiaireopleiding moeten vaststellen. Met andere woorden: helder formuleren wat van een advocaat verwacht mag worden. En of de oude structuur nu blijft bestaan of niet, de opleiding zelf moet meer samenhang vertonen. Met de intellectuele verdieping ben ik het ook eens. Cognitieve verdieping gepaard aan verbetering van de beroepsvaardigheden. Ik ben ook erg blij dat de commissie aandacht schenkt aan intervisie. Dat is een waardevolle manier van leren die in andere professionele beroepsgroepen als is doorgedrongen en die in de advocatuur nog in de kinderschoenen staat. Ik ben blij dat die door de commissie omarmd wordt.'

Eigenlijk louter instemming dus, wat betreft de adviezen.

'Op één punt na. De commissie beveelt aan om het management van de nieuwe stagiaireopleiding uit te besteden aan een nieuwe organisatie. Dat baart me wel zorgen. Het lijkt alsof de onderwijskundige deskundigheid en organisatie van cursussen gescheiden worden. Ik hoop dat dit advies niet wordt overgenomen.'

Wat vindt u trouwens van de veelheid aan aanbieders van VSO-vakken?

Bij concurrentie is iedereen gebaat, daar ben ik dus niet op tegen. Het is nu te versnipperd. Met heel veel aanbieders die allemaal een klein stukje van de opleiding voor hun rekening nemen, bouw je geen continuïteit op. Ik snap best dat het commercieel een interessante doelgroep is, maar je moet er ook iets mee hebben. Anders kun je het beter niet doen.'

De huidige VSO-cursussen zijn volgens de commissie-Kortmann te vrijblijvend, maar de aanbieders ervan voelen zich niet aangesproken: zo is het de Orde zelf geweest die de huiswerkverplichting heeft afgeschaft. Hun handen jeuken al om zwaardere cursussen te ontwikkelen, mét huiswerk en tentamens.

Méér doen om advocaat

Universitaire opleidingsinstituten reageren op rapportage commissie-Kortmann

.....
Michel Knapen
journalist
.....

Vrijblijvendheid in de huidige VSO? Daar kan Marianne van den Bosch, directeur opleidingen van het Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs aan de Radboud Universiteit Nijmegen zich goed in herkennen. Ze heeft er ook een verklaring voor. In 2005 is de markt voor VSO-cursussen vrijgegeven, daarvoor werden VSO-cursussen alleen aangeboden door OSR (Utrecht) en het CPO. Tot 2005 gold voor alle VSO-cursussen een huiswerkverplichting, maar de Orde heeft die afgeschaft. Van den Bosch: 'Het argument was: de administratie rond die huiswerkverplichting is bij twee instituten nog goed te doen, maar bij in potentie 280 erkende opleidingsinstellingen is de naleving van de huiswerkverplichting niet goed meer te bewaken. Wij hebben

er altijd voor gepleit om de huiswerkverplichting te continueren en hebben de Orde voorgesteld de bewaking van de naleving zelf ter hand te nemen. De Orde heeft er toch vanaf gezien.'

Toch bleef het CPO in het begin in het reguliere VSO-aanbod de mogelijkheid bieden om huiswerk in te leveren. 'Maar concurrerende aanbieders van opleidingen deden dat niet, en bovendien werd van de mogelijkheid, toen de verplichting eenmaal was afgeschaft, weinig gebruikgemaakt door de stagiaires. Dat Kortmann die vrijblijvendheid aan de kaak stelt, is in onze optiek terecht.'

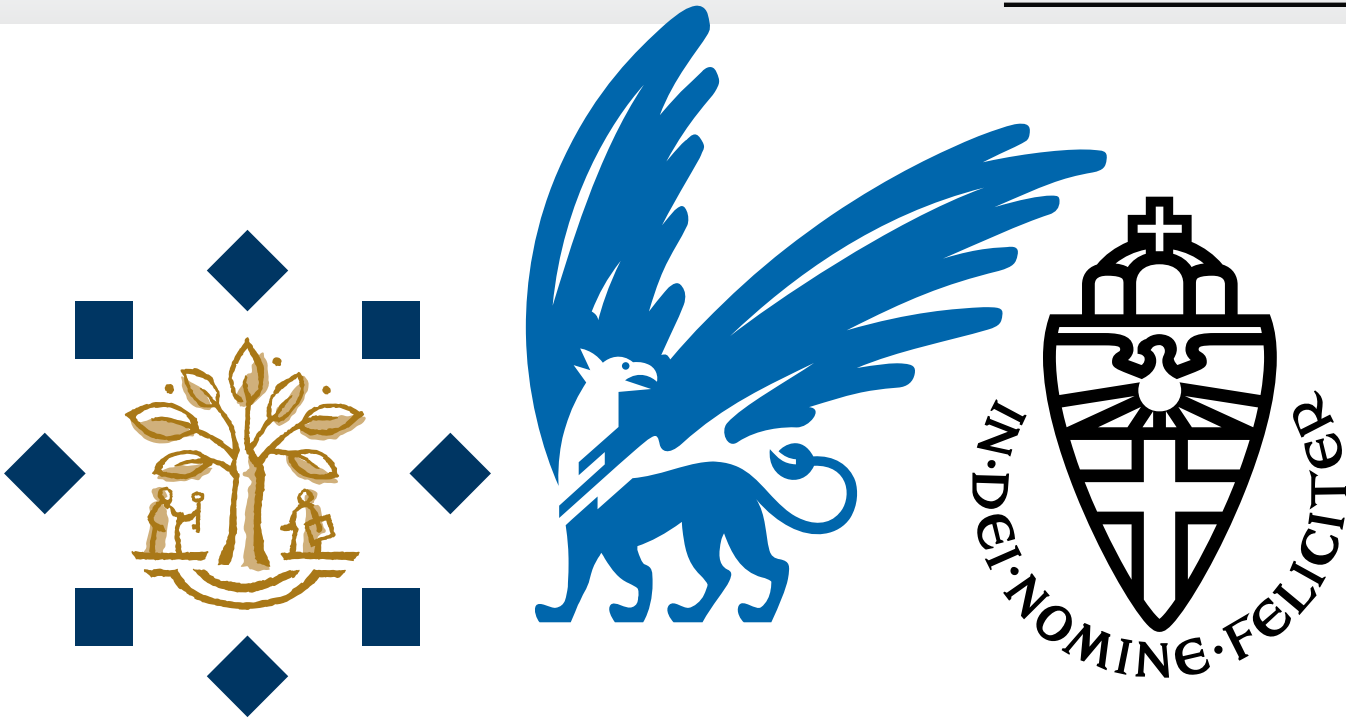
Van den Bosch geeft een voorbeeld. 'Wij hebben in samenspraak met vijftien grote en middelgrote kantoren in het westen van het land een VSO-aanbod ontwikkeld dat specifiek op de opleidingsbehoefte van hun stagiaires is gericht. Dat zijn cursussen met een huiswerkverplichting. Je ziet dan toch dat bepaalde stagiaires bij andere instellingen hun cursussen gaan doen om-

dat daar géén huiswerk moet worden gemaakt. Ik verwijt hen dat niet. Het leven is al druk genoeg en er is geen enkele stimulans vanuit het opleidingsregime waarin zij vallen, om het anders te doen. Maar het komt de kwaliteit van de opleiding niet ten goede.'

Die ervaring heeft ook Theo de Roos, hoogleraar strafrecht aan de Universiteit van Tilburg. 'Ik heb vaak cursussen gegeven aan advocaat-stagiaires. Dan was driekwart van hen gemotiveerd, dat deel had zich voorbereid. De rest zat wat te gapen. In november en december, wanneer advocaten nog snel de laatste punten bij elkaar moesten scoren, zag je nog meer gapers in je klas.'

Toetsen

Ook een andere aanbieder deelt die mening. De VU Law Academy biedt meerdere VSO-cursussen aan, die – aldus directeur Jan Breed – worden opgezet conform de wensen van de Orde. Desondanks onder-

te worden of te blijven

streept hij de conclusie van Kortmann, dat de basisopleiding en de VSO-opleiding te vrijblijvend zijn en dat er nauwelijks leerlijnen in te ontdekken zijn. 'Cursussen zijn als zodanig vrijblijvend, omdat er geen toetsmomenten in zitten en ze niet in een totaalprogramma zitten. Een VSO-cursus moet minimaal twee keer vijf uur duren, en moet jonge advocaten op weg helpen naar het vakmanschap. Meer eisen worden er eigenlijk niet aan gesteld, toetsing is niet voorgeschreven. In die zin is de kritiek van Kortmann op de opleiding niet van toepassing op specifieke cursussen. Er zit vooral te veel vrijblijvendheid in het totale studieprogramma van de advocaat-stagiaire. Die zou zich steeds moeten afvragen: is deze cursus wel geschikt voor mij, past deze wel in mijn praktijk?'

Breed noemt zich 'geen tegenstander' van het toetsen van cursussen. Dat kan op meerdere manieren. Zo kan meer nadruk worden gelegd op de voorbereiding op een cursus. 'Dat beeld is heel wisselend', zegt Van den Bosch van het CPO. 'Er zijn ad-

vocaten die bij wijze van spreken de map met documentatie pas in het cursuslokaal uit de envelop halen, anderen hebben zich écht voorbereid, komen met praktijkvoorbeelden of hebben van tevoren bij de docent vragen ingeleverd. Daar hebben ze ook ruimte voor, het cursusmateriaal wordt immers vijf, zes weken van tevoren toegestuurd.' Ze zegt dat 'haar handen al jeuken' om die nieuwe, 'zwaardere' cursussen te ontwikkelen.

Van docenten wordt dan ook verwacht dat ze daarop voortborduren. Van den Bosch: 'Wij instrueren onze docenten ook zo dat ze het cursusmateriaal bekend veronderstellen. We gaan er dus vanuit dat de stagiaires zich hebben voorbereid. Maar ja, de zwakste schakel bepaalt de snelheid van de cursus en als er veel zwakke schakels zijn, dan zal de docent toch gaan uitleggen wat er in de documentatiemappen staat.' Ook vindt Van den Bosch het een prima zaak wanneer er weer wordt getentamineerd, wat nu bij VSO-cursussen niet gebeurt. 'Denkbaar is dat een bepaalde vorm

van toetsing tijdens de cursussen wordt ingevoerd, en dat aan het einde van de door Kortmann voorgestelde leerlijnen een examen wordt afgenomen. Het kost geld en het kost tijd, maar het resultaat zal een beter gekwalificeerde advocaat zijn, die de in hem geïnvesteerde opleidingskosten later zeker zal terugverdienen.'

Ondraaglijke lichtheid

De betrokkenen erkennen ook de soms problematische aansluiting tussen de universiteit en de beroepsopleiding, wat weer te wijten kan zijn aan het opleidingsniveau aan de academie. 'Er wordt al lang over gesproken om de ondraaglijke lichtheid van de rechtenstudie aan te pakken', zegt Theo de Roos, tevens vicedecaan onderwijs bij de rechtenfaculteit van de Universiteit van Tilburg. 'Daar heeft Kortmann een punt. Wij in Tilburg doen dat door de studie voortdurend te "academiseren": vanaf dag één moet er hard worden gewerkt, studenten leren geen rijtjes uit hun hoofd maar gaan academisch aan de slag, werkgroe-

Cursusagenda Sdu Juridische Opleidingen

Datum	Cursus	Locatie	Punten	Kosten
6 december	Ongehuwd samenwonenden*	Schiphol	5 PO	€ 695,-
6 december	Actualiteitenmiddag Financiering en zekerheden*	Houten	4 PO	€ 595,-
7 december	Ondernemingsrecht, de stand van zaken*	Schiphol	4 PO	€ 595,-
7 december	Actualiteiten strafrecht & strafprocesrecht*	Houten	5 PO	€ 595,-
7 december	Vastgoed en publiekrecht*	Breukelen	6 PO	€ 695,-
8 december	Jurisprudentie en actualiteiten Aanbestedingsrecht**	Schiphol	5 PO	€ 695,-
8 december	Rolreglement en roladministratie voor advocaten*	Breukelen	4 PO	€ 595,-
9 december	Vermogensrecht**	Schiphol	6 PO	€ 745,-
9 december	Snellezen en geheugentraining voor juristen**	Utrecht	6 PO bv	€ 695,-
9 december	Alimentatierecht**	Breukelen	6 PO	€ 745,-
10 december	Het 10e Mediation Jaarcongres*	Utrecht	3 PO bv	€ 595,-
10 december	Jeugdstraf(proces)recht	Utrecht	4 PO	€ 595,-
10 december	Planschade en nadeelcompensatie*	Breukelen	5 PO	€ 645,-
10 december	Dag van het Bouwrecht*	Houten	6 PO	€ 595,-
10 december	De arbeidsrechtelijke en vennootschapsrechtelijke problematiek rondom de statutair directeur**	Schiphol	5 PO	€ 695,-
13 december	Pensioenverevening bij echtscheiding***	Schiphol	5 PO	€ 745,-
14 december	Privacy op de werkplek*	Schiphol	3 PO	€ 545,-
14 december	Huurrecht bedrijfsruimte**	Schiphol	6 PO	€ 745,-
15 december	Insolventierecht, de praktijk nader beschouwd**	Schiphol	4 PO	€ 645,-
15 december	Crisis- en herstelwet*	Schiphol	5 PO	€ 645,-
15 december	Civiele en fiscale praktijk van het nieuwe BV-recht**	Breukelen	4 PO	€ 645,-
17 december	Bouwcontract en UAV*	Breukelen	5 PO	€ 645,-

Profiteer van onze eindejaarsactie: tweede decembercursus voor de helft van de prijs! Meer informatie: www.sdu.nl/opleidingen

pen die ze bezoeken moeten worden voorbereid. Het bindend studieadvies wordt zwaarder, men moet dus méér punten halen om te kunnen doorstromen naar het tweede jaar.’ Vakinhoudelijk gaat het ook op de schop, hoewel vakken als rechtsfilosofie, rechtsgeschiedenis, en recht en maatschappij blijven bestaan.

Dat de advocatuur klaagt dat pas afgestudeerden over onvoldoende bagage zouden beschikken, leest ook Jan Breed van de VU Law Academy in het rapport van de commissie-Kortmann. ‘Ik kan dat niet overzien maar ik kan me er wel iets bij voorstellen. In enkele jaren tijd is de rechtenstudie immers verkort van vijf naar vier jaar, terwijl studenten tegelijkertijd worden geconfronteerd met méér relevante rechtsgebieden. Daarom zijn ook de eindtermen veranderd – hoewel ze niet per se slechter zijn.’

Volgens De Roos kan het niveau van een opleiding altijd beter. ‘Maar je moet ervoor waken de verkeerde verwachtingen te creëren. We doen het helemaal niet slecht. Uit onderwijsvisitaties, de jaarlijkse *Elsevier*-enquêtes en andere onderzoeken blijkt steeds weer dat Tilburg “redelijk generalistische” juristen aflevert. Bij fiscaal recht zijn ze natuurlijk meer gespecialiseerd maar de bulk doet Nederlands recht en dat zijn dus generalisten. Ze hebben inzicht in het positieve recht, werken vanuit een kritische houding, kunnen complexe problemen doorgronden en daarvoor alternatieve oplossingen aandragen. Het zijn mensen met wel degelijk een duidelijke academische bagage.’

De kritiek op het niveau van de rechtenstudie aan de universiteit betekent volgens Breed niet dat deze zwaarder moet worden gemaakt, wel dat de aansluiting met de praktijk beter moet. ‘Het is dus een goed idee om ze beter aan elkaar te koppelen.’ Rechtenfaculteiten moeten rekening blijven houden met het feit dat nogal wat studenten de advocatuur in gaan. ‘Daar kun je niet ongezien aan voorbij gaan.’

Maar, benadrukt De Roos, het is een illusie te denken dat die jonge juristen direct in de advocatuur aan de slag kunnen en moeilijke zaken kunnen aanpakken. ‘Het beroepsveld – advocatuur, rechterlijke macht, bedrijfsleven – vraagt om brede juristen en die krijgen ze. Niet juristen die op een postzegel werken. Advocatenkantoren kunnen niet verwachten dat de universiteiten halve advocaten afleveren, waarvan zij alleen nog maar de *finishing touch* hoeven te doen om er volwaardige advocaten van te maken.’

Meer gemotiveerd

Wordt ‘Kortmann’ overgenomen, dan zullen, zo beseffen Jan Breed en Theo de Roos, de VSO-cursussen zwaarder en ook duurder worden. Er zal dieper op de stof worden ingegaan en er zal weer ouderwets huiswerk moeten worden gemaakt, zegt Breed. ‘Maar dat zou voor stagiaires geen probleem moeten zijn. Zij maken dan bewuster een keuze voor een cursus en zullen gemotiveerder aan de slag gaan. Dat zal ook het resultaat zijn van de nieuwe major- en de minorbenadering. Maar zeker is dat je méér zult moeten doen om advocaat te zijn.’ Ook voor de kantoren mag

het geen probleem zijn, want ze krijgen er betere advocaten voor terug.

Dat de cursussen daarmee ook duurder worden, vindt De Roos geen probleem – ook niet voor zijn Amsterdamse kantoor De Roos & Pen – waar hij sinds kort geen advocaat meer is maar adviseur, na zijn overstap als raadsheer in het gerechtshof ’s-Hertogenbosch. ‘De kwaliteit van de gehele beroepsgroep gaat erdoor omhoog en daar gaat het om. Tja, de kleine kantoren zullen er moeite mee hebben. Maar ik hoop dat de Orde tegen de korte-termijnbelangen van haar leden durft in te gaan.’

Het rapport van Kortmann wordt al met al goed ontvangen. Toch plaatst Marianne van den Bosch (CPO Nijmegen) een kritische kanttekening. ‘Het is jammer dat Kortmann zich niet heeft uitgelaten over de permanente opleiding, iets wat ook niet tot zijn opdracht behoorde. Als je de kritiek van zijn commissie op de huidige beroepsopleiding en VSO ziet, wat zegt dat dan over de permanente opleiding? De nieuwe Verordening op de vakbekwaamheid is gebaseerd op een zogenoemde “high trust”-gedachte en biedt in die zin meer vrijblijvendheid dan de vorige verordening, omdat nu ook opleidingspunten kunnen worden behaald bij niet-erkende instituten. Ik vraag me af of de toetsing van de puntwaardigheid van die niet-erkende cursussen, achteraf door de plaatselijke dekens, steeds het kaf van het koren zal kunnen scheiden, en of de verschillen in aanpak in de lokale Ordes, door Kortmann met betrekking tot de VSO aan de kaak gesteld, niet ook in de permanente opleiding zullen ontstaan.’

(advertenties)

Amerikaanse Advocatuur | Europees Perspectief

GUSY · VAN DER ZANDT · LLP

Corporate & Commercial Contracts | Litigation & Arbitration | IP & IT

500 Fifth Avenue, Suite 1410 • New York, New York 10110 • USA
 Tel +1 (646) 502-8066 • Fax +1 (646) 536-8154
 Email info@gusyvanderzandt.com
www.gusyvanderzandt.com

Een eerste peiling bij de lokale Ordes over het rapport Kortmann levert gematigd positieve reacties op. Dat de commissie de discussie over de positie van de Law Firm School uit de weg gaat, is een gemiste kans, vindt de Haagse portefeuillehouder Arjen van Rijn.

‘Je kunt niet tegen een betere opleiding zijn’

.....
Tatiana Scheltema
journalist
.....

‘Ik vind het een leuk plan,’ zegt Agaath Reijnders, adjunct-secretaris van de Amsterdamse Orde. ‘Alleen al omdat ze ook eens kijken naar wat het civiel effect eigenlijk inhoudt. Daardoor leg je een betere basis bij de toestroom. Wij kunnen moeilijk beoordelen wat een vak inhoudt – soms staat het op een bul, maar ik heb de indruk dat het per universiteit nogal verschilt. En dan heb ik het nog niet eens over buitenlandse cijferlijsten.’

De verbetering van kwaliteit spreekt ook Monique Vroemen, portefeuillehouder opleidingen in Arnhem, wel aan. ‘Ik heb zelf bestuursrecht gedoceerd in de opleiding. En ik kan me er wel in vinden dat

je iets meer vraagt op het cognitieve vlak. Anderzijds: je moet niet overdrijven. Een opleiding van drie jaar is behoorlijk zwaar. De stage is ook bedoeld om praktische kennis op te doen: je moet leren hoe je procedeert, hoe je met cliënten omgaat. Dat heeft meer met EQ dan met IQ te maken. Ik heb niet het idee dat het met de kennis van stagiaires zo slecht gesteld is. En vergeet niet: 60 tot 70% van de zaken hebben geen wetenschappelijk betoog nodig, maar een praktische denkwijze. Je hebt steengoede advocaten, die voor iedereen in de bres springen en die gewoon heel praktisch zijn ingesteld, en gewoon aan de slag willen. Die mensen moet je niet afschrikken met een zware studie van drie jaar.’

‘Je kunt niet tegen een betere opleiding zijn,’ zegt Paul Wemmers, portefeuillehouder opleidingen van de Alkmaarse Orde. ‘Dit rapport is een eerste aanzet, het zijn nog maar aanbevelingen. De Orde zou

de Orde niet zijn als het klakkeloos werd overgenomen.’ Een heikel punt wordt ongetwijfeld het harmoniseren van de stagerglementen, denkt Wemmers. ‘Hoe ga je dat vormgeven? Als lokale Orde moet je er toch een stem in hebben. Wij houden ook het toezicht, we beoordelen de stagiaires. Dat zou ook landelijk kunnen, maar dat doen we niet omdat we vinden dat er ook lokale verschillen zijn.’

Zo staat Alkmaar, anders dan bijvoorbeeld Amsterdam waar meer nichekantoren zijn, nog altijd een brede opleiding voor. ‘Dat zie ik in die leerlijnen niet goed terug. Wij vinden: als je strafrecht doet, moet je toch ook ervaring opdoen op een ander gebied. In Amsterdam zien ze dat heel anders.’

Lastig

Maar ook in Amsterdam stuit de praktische uitwerking wellicht op problemen.

‘De eis van proceservaring, en op minor-gebied *enige* proceservaring, kan lastig zijn voor sommige kantoren,’ zegt Agaath Reijnders. ‘Ik vraag me af of dat haalbaar is. In Amsterdam moeten stagiaires vijf keer in rechte optreden. Dat levert voor sommige kantoren nu al problemen op omdat ze niet genoeg procedures hebben. De cliënt accepteert het vaak niet als de stagiaire voor de rechter optreedt. Dat moet je je realiseren voor je dit soort eisen in de opleiding zet. Maar het is wel goed om het materiële en formele recht in leerlijnen bij elkaar te zetten: om casus te hebben en daarover te procederen.’

Alleen de organisatie

Opvallend *non-issue* in het rapport is de toekomstige positie van de Law Firm School, tot ergernis van de Haagse medeportefeuillehouder stagiaire-aangelegenheden Arjen van Rijn. ‘Een degelijker opleiding

.....
Arjen van Rijn: ‘Een beroepsopleiding dient om de meerwaarde van de advocaat duidelijk te maken – hierover ontwikkelt het rapport geen interessante gedachtegang’

is op zich een nobel streven. Maar bestaat het probleem of je voor een specialistische deelopleiding kiest nu niet meer? Eén van de vragen is nog altijd: verzorgen we met z’n allen een opleiding die voor alle advocaten geldt, of vinden we dat bepaalde

segmenten hun eigen gang kunnen gaan? Specialistische kennis doe je op in de praktijk, en als je het niet weet vraag je het iemand. Een beroepsopleiding dient om de meerwaarde van de advocaat duidelijk te maken, zodat je je kennis in een advocatuurlijke setting beheerst. Dat is de basis. Het rapport ontwikkelt er geen interessante gedachtegang over, aanknopingspunten vind je er niet. Het blijft nogal steken in de organisatorische context. Een gemiste kans. Die discussie moeten we dus alsnog op gang brengen.’

Lang niet alle ordes hadden bij het ter perse gaan van deze special hun standpunt bepaald. Het College van Afgevaardigden zal het rapport Kortmann op 1 december bespreken.

Volgens Kortmann moet er meer eenheid komen in de ‘bonte stoet’ studenten die de universiteitspoorten jaarlijks verlaat, zegt de commissie-Kortmann. Hoe kijkt commissielid en decaan van de rechtenfaculteit van de UvA, Edgar du Perron, hier tegenaan: ‘We moeten geen eenheidsworst creëren’

‘We moeten geen eenheidsworst creëren’

.....
Arnoud Veilbrief
journalist

It's about civil law, stupid. Zo zou je een belangrijke aanbeveling van de commissie Kortmann, met een knipoog naar het bekende Amerikaanse gezegde over het winnen van verkiezingen, kunnen samenvatten. Het privaatrecht is het hart van de advocatuur. En aan de basiskennis van het privaatrecht schort het bij pas afgestudeerden nogal eens, zegt Kortmann.

‘Waarom je bij basiskennis moet denken?’ vraagt Edgar du Perron, een opgewekte, wat studentikoze man. ‘Bijvoorbeeld aan het verschil tussen nietigheid en vernietigbaarheid. Echt fundamentele zaken. Voor de goede orde, de commissie zegt niet dat het aan die kennis over de volle breedte schort, maar als u mij vraagt waarop Kortmann doelt, dan denk ik aan dat soort zaken.’ Om er met een veelbetenende blik aan toe te voegen: ‘Kortmann

heeft het over gebrek aan kennis. Maar ik denk dat het eigenlijk om het gebrek aan niveau gaat.’

Legt u eens uit, wat is het verschil?

‘Kennis kun je verwerven. Met niveau bedoel ik analytisch vermogen, schrijfvaardigheid en de snelheid waarmee je je dingen eigen maakt. Er zitten reusachtige kwaliteitsverschillen tussen de afgestudeerden. Van mensen die binnen de kortste tijd met hoge cijfers en zware pakketten afstudeerden tot studenten die na jaren blokken met zesjes afzwaaien. Dat is ook helemaal niet erg. De maatschappij heeft behoefte aan allerlei soorten juristen, ook aan juristen voor eenvoudig werk.’

‘Een goede student met een master internationaal recht en met basiskennis van het privaatrecht wordt zonder problemen aangenomen bij een groot advocatenkantoor. Als ik daarover met partners van grote kantoren spreek, zeggen die: die achterstand halen de studenten die wij willen hebben zo in. Die kantoren hebben geen last van afgestudeerden die geen master met veel privaatrecht hebben gedaan. Ze

hebben vrij toegang tot de cijferlijsten en de gevolgde programma's van kandidaten. En niemand dwingt ze om zesjesstudenten aan te nemen.’

Wat is dan precies het probleem?

Hij pauzeert even. ‘Je kunt dit beter niet opschrijven, maar het gaat natuurlijk vooral om de slechte advocaten die slechte stagiaires aannemen.’

Laten we dat nou eens wel opschrijven.

‘Oké. De verscherping van het civiel effect die we voorstellen is natuurlijk vooral voor die groep minder goede studenten bedoeld. Vooral zij hebben belang bij voldoende basiskennis, omdat ze die later niet zo snel meer kunnen opdoen.’

‘Een ander punt is dat de universiteiten, met hun gespecialiseerde masterprogramma's, aansluiten bij de tendens tot specialisatie. Het recht is te gecompliceerd geworden voor generalisten. De advocatuur heeft er, net als het notariaat trouwens, moeite mee dat te erkennen. Een gevolg daarvan is dat het voor niet-ingewijde rechtszoekenden lastig is de goede advo-

.....
 'De maatschappij heeft
 behoefte aan allerlei
 soorten juristen, ook
 aan juristen voor
 eenvoudig werk'

'Vooral de minder goede studenten die door minder goede advocaten worden aangenomen kunnen de basiskennis later niet meer zo snel opdoen'

caat voor hun type probleem te vinden. Het onderscheiden van de goede van de slechte advocaten is voor niet-ingewijden trouwens in het algemeen een probleem.'

U heeft het over slechte advocaten. Het imago van het beroep is er inderdaad niet op vooruitgegaan de laatste jaren.

'Van vrijwel alle beroepen is het imago gedaald. Het aantal advocaten is enorm gestegen en het aantal klachten over de onderkant van de beroepsgroep ook. Dat is zo.'

Dan is de remedie eenvoudig. Verzwaar het curriculum, selecteer aan de poort.

'Mochten we dat allemaal maar! Maar de verduidelijking van de eisen voor het civiel effect is een goed idee. Daar schuilt ook een gevaar in. Omdat meer verplichte aandacht voor, bijvoorbeeld, het nationale privaatrecht ten koste zal gaan van iets anders, ligt het risico op de loer dat we een eenheidsworst creëren. Om de "zesjessstudenten" voldoende basiskennis te verschaffen, zouden we de vrijheid van die slimme student internationaal recht inperken. Die kan dan niet meer dat interes-

sante vak volgen of die buitenlandse stage. Of hij zou geen toegang meer krijgen tot de advocatuur.'

De kwaliteit in de breedte mag dus niet ten koste gaan van de vrijheid van de toppers.

'Precies. Het is aan ons allemaal om in dat instrumentarium de goede balans in te vinden. Dat is de kernzaak voor mij: hoe verhogen we het gemiddelde niveau en behouden we tegelijk de diversiteit?'

U spreekt beurtelings van het verscherpen en van het verduidelijken van het civiel effect. Is het nu te vaag of te laag?

'Beide. Het niveau kan te laag zijn omdat het civiel effect nu te vaag omschreven is. Ik verwacht trouwens dat ook nu faculteiten zullen zeggen dat het kennisniveau al "grondig" is, zoals de omschrijving in het advies van de commissie Kortmann is.'

Dat wordt dus een semantische discussie.

'Daar zullen we wel uitkomen in een dialoog. De universiteiten zullen samen met de advocatuur en de rechterlijke macht tot een oplossing komen, op basis van het rapport van de visitatiecommissie, dat vol-

gend jaar zomer uitkomt. Formeel kan de Orde de faculteiten niet voorschrijven welke leerstof er in de studie moet worden opgenomen, dat is waar. Maar ze kan wel de eisen voor het civiel effect laten verhogen. Bovendien luisteren de faculteiten graag naar wensen van de advocatuur en de rechterlijke macht. Informeel is het verbeterproces allang aan de gang. Wij zijn op de UvA, los van de visitatiecommissie, al aan het bekijken hoe we het privaatrechtelijke deel in de bachelor kunnen verzwaren zonder afbreuk te doen aan de diversiteit in de opleiding. Het rapport Kortmann is een belangrijke bijdrage in het streven naar kwaliteitsverbetering van de opleidingen, zowel op de universiteiten als in de advocatuur.'

Nog inspiratie voor een mooie samenvatting?

'Er zijn altijd twee scholen in het juridisch onderwijs. De school die zegt dat je de laatste tien arresten uit je hoofd moet kennen en de school die hamert op de basisbeginselen. De tweede school heeft hier duidelijk een slag gewonnen. Je leidt juristen immers op voor het leven.'

Professional support lawyers krijgen ook in Nederland steeds meer voet aan de grond. Zijn het advocaten achter de schermen of kennisbeheerders? Kiezen alleen vrouwen voor deze functie? Twee support lawyers en één kennismanager aan het woord.

Wat doet een professional support lawyer? ‘Ik houd van de advocatuur

.....
Anna Italianer
journalist
.....

Had ze ooit de ambitie om advocaat te worden? ‘Nee’, zegt Janneke Verburg beslist. Zij is senior support lawyer bij de sectie ruimtelijk bestuursrecht en milieurecht van Pels Rijcken en Droogleevers Fortuijn. Dit Haagse advocatenkantoor heeft al jaren support lawyers in dienst, op dit moment zijn het er twaalf in aantal. Elke sectie heeft er minstens één. Verburg studeerde rechten en werkte als medewerker opleiding bij het toenmalige Houthoff, bij Kluwer en als support lawyer bij een klein advocatenkantoor.

‘Ik houd van de advocatuur en van kennismanagement, maar niet van de rechtszaal’, vertelt ze. ‘Support lawyer is een vak apart je bent geen advocaat in de schaduw. Als je niet georganiseerd bent of kennisdeling boeit je niet, dan word je in dit vak niet gelukkig. Er komt hier dagelijks heel veel informatie binnen. Ruimtelijk bestuursrecht en milieurecht zijn rechtsge-

bieden die continu in beweging zijn. Het is mijn taak dit in goede banen te leiden. Verder houd ik het knowhow-systeem van de sectie bij en bied een helpende hand bij publicaties en lezingen. Incidenteel ondersteun ik de advocatenpraktijk, maar ik zie geen cliënten.

Kennis is de toekomst en ontzettend belangrijk voor advocatenkantoren’, meent Verburg. ‘De tarieven staan onder druk. Met de juiste kennis direct voorhanden heb je als advocaat meer expertise, minder tijd nodig voor een zaak en kun je dus goedkoper werken. Het delen van kennis is ook heel belangrijk. Voor advocaten is dat niet altijd vanzelfsprekend, maar je moet je collega’s inschakelen en van elkaar weten waar je mee bezig bent. Ik zie het als een belangrijke taak van de support lawyer een bindmiddel te zijn tussen uitvoering en kennis. Wij zorgen ervoor dat de knowhow gedeeld wordt binnen én buiten de sectie. Kennisdeling tussen de secties is een van de projecten waar wij met een aantal support lawyers aan werken. Een continue wisselstroom van kennis, dat zou ideaal zijn.’

.....
Janneke Verburg: ‘Met de juiste kennis direct voorhanden heb je als advocaat minder tijd nodig voor een zaak en kun je dus goedkoper werken’
.....

Meer jurist

‘Professional support lawyers (psl’s) hebben minder stress, maar ook minder groeikansen in hun carrière.’ Aldus Jeanette Soeters, informatie- en kennismanager bij AKD Prinsen van Wijmen. Soeters deed in 2009 onderzoek¹ naar support lawyers, werkzaam bij de top 25 kantoren van Nederland uit de *Stand van de Advocatuur*

de waarde van kennismanagement. De psl lijkt de aangewezen persoon om de koppeling te maken tussen juridisch inhoudelijk werk en kennismanagement. Daarnaast zijn de kantoren op zoek naar manieren waarop men de cliënt op een goedkopere manier van dienst kan zijn: niet alle juridische werkzaamheden hoeven door een advocaat verricht te worden.’

catuur heb ik de druk van de onophoudelijke stroom zaken, het tijdschrijven en het declareren aan den lijve ondervonden. Ik vond dat gedeelte van het vak beduidend minder prettig. Als support lawyer moet ik wel tijd schrijven, maar ik ben niet verplicht declarabele uren te maken. Ik ben juridisch inhoudelijk bezig in een dynamische beroepsgroep, maar ik kan wel part-

maar niet van de rechtszaal’

(KSU). Het grootste deel van deze kantoren beschikt over vier tot zes psl’s. Een eenduidig profiel van dit beroep ontbreekt, zo blijkt uit het onderzoek: de meeste professional support lawyers verrichten juridisch inhoudelijk werk maar houden zich ook bezig met kennismanagement. De invulling van het takenpakket van een psl is vaak afhankelijk van de sectie waarin men werkt.

Onder de support lawyers bevindt zich een groot aantal vrouwen. Psl’s werken voornamelijk parttime en hebben vaak een achtergrond in de advocatuur of zijn elders jurist geweest. Het aantal jaren werkervaring is verschillend. ‘In Engeland bestaat deze functie al lang, en daar zijn ook zwaargewichten bij: een enkele Engelse support lawyer is partner bij een advocatenkantoor in Londen,’ vertelt Jeanette Soeters. ‘Angelsaksische landen zijn vaak een voorbeeld voor Nederland en zo is ook de functie van psl in Nederland geïntroduceerd. Ik heb de indruk dat een groeiend aantal advocatenkantoren gebruikmaakt van de diensten van een professional support lawyer. Volgens mij wordt deze groei veroorzaakt door het feit dat advocatenkantoren zich steeds meer bewust zijn van

Volgens Soeters is de groei van professional support lawyers door de financiële crisis wel enigszins afgeremd, zeker op het gebied van kennismanagement. ‘In tijden van recessie staat ook deze beroepsgroep onder druk, het is niet ondenkbaar dat support lawyers (meer) declarabele uren moeten gaan maken. En dan hebben we ook nog te maken met de hbo-jurist, ook die kan (sommige) werkzaamheden van een psl doen, uit die hoek komt concurrentie. Er bestaat geen speciale opleiding voor professional support lawyers, ik werk al jaren met ze en sommigen moet ik met hun neus op het kennismanagement drukken, daar houden ze soms niet zo van. Support lawyers voelen zich vaak meer jurist dan kennisbeheerder.’

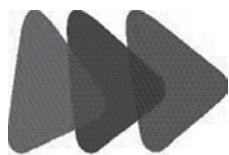
Geen vrouwenaangelegenheid

Judith Gelink is ook support lawyer bij Pels Rijcken, verbonden aan de sectie Vastgoed Advocatuur. Zij heeft een heel andere achtergrond dan haar collega Janneke Verburg. Gelink begon haar loopbaan als griffier bij de Amsterdamse rechtbank, zij was advocaat, daarna advocaat in loondienst en bedrijfsjurist bij een groot woningbemiddelingsbureau. ‘Mijn keuze voor de functie van support lawyer was een heel bewuste’, vertelt ze. ‘Ik heb de verschillende mogelijkheden van het rechtsbedrijf grondig verkend. Voor wat betreft de advo-

.....
Judith Gelink: ‘Advocaten kunnen de informatiebrij niet meer alleen verwerken, zij hebben een filter nodig’

¹ *Tussen kennis en uitvoering*, Marion Fris en Jeanette Soeters, gepubliceerd in *Intellectueel Kapitaal (IK)*, negende jaargang, nummer 1, 2010.

JUSTION
ADVOCATEN

Justion Advocaten is een ambitieus kantoor met 13 advocaten met vestigingen in Middelburg en Rotterdam dat in 2011 tien jaar bestaat. Het leveren van hoogwaardige kwaliteit en service tegen een betaalbare prijs staan bij ons centraal. Justion Advocaten hecht aan een open en persoonlijke relatie met haar cliënten.

Voor onze vestiging Middelburg en/of Rotterdam zoeken wij een:

Ervaren advocaat-medewerker M/V

met ruime ervaring op het gebied van ondernemingsrecht/privaatrecht of omgevingsrecht (mede omvattend het aanbestedingsrecht) die toe is aan een uitdagende vervolgstap in zijn/haar carrière

Wat vragen wij?

- Tenminste een voltooide stage en ruime ervaring op het gebied van ondernemingsrecht/privaatrecht, RO- en milieurecht, bestuursrecht, aanbestedingsrecht en vastgoedcontracten;
- ervaring in het opbouwen en onderhouden van een relatiernetwerk;
- goede communicatieve vaardigheden;
- het leveren van een actieve bijdrage aan de verdere uitbouw van ons kantoor;
- een enthousiaste, ambitieuze persoonlijkheid met een resultaatgerichte instelling;
- een teamplayer die eveneens in staat is volledig zelfstandig te werken.

Wat bieden wij?

- een professionele en dynamische werkomgeving waarin ruimte is voor eigen initiatief en persoonlijke ontwikkeling;
- een plezierige onderlinge sfeer die open en informeel is.

Uw reactie:

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de heer mr. J.W. van Koeveringe (0118 – 623719)

Uw brief en CV kunt u zenden aan: Justion Advocaten T.a.v. de heer mr. J.W. van Koeveringe, postbus 132, 4330 AC Middelburg of per e-mail: jwk@justionadvocaten.nl Website: www.justionadvocaten.nl

Uw sollicitatie wordt uiteraard vertrouwelijk behandeld.

INTERNATIONAAL JURIDISCH INSTITUUT

Spui 186
2511 BW 's-Gravenhage
telefoon: 070-3460974
telefax: 070-3625235
e-mail: info@iji.nl

Het Internationaal Juridisch Instituut adviseert in zaken betreffende internationaal en buitenlands recht, in het bijzonder waar het gaat om vragen van internationaal privaatrecht en buitenlands privaatrecht- en procesrecht.

Werkterreinen zijn onder andere:

- personen- en familierecht
- nationaliteitsrecht
- erfrecht
- procesrecht
- overeenkomstenrecht
- strafrecht
- onrechtmatige daad

Bezoek onze website: www.iji.nl

TOGA
atelier
Schout & Katsantonis

www.toga.net

- Rijksleverancier
- Toga's op maat van eerste kwaliteit stof
- Korte levertijd
- Bep. cadeau bij bestelling toga

Industrieweg 51
Tel. 010 - 245 07 66

3044 AS Rotterdam
Fax 010 - 245 07 67

C * A * R * D * E * C

centraal register declaraties
incasso en aanverwante financiële diensten

Financiële zekerheid door registratie, toetsing, factoring en incasso van debiteuren en financieren van kredietaanvragen van uw cliënten via CARDEC

Meer info op www.cardec.nl

.....
Jeanette Soeters:
'Support lawyers voelen
zich vaak meer jurist
dan kennisbeheerder'

time werken en zonder zorgen om halfzes de kantoordeur achter me dicht trekken. Ik heb twee jonge kinderen en ik vind de balans tussen werk en gezin ook belangrijk. Wel wil ik de kanttekening maken dat je de functie van support lawyer niet moet zien als iets wat je "erbij" doet, het is een volwaardige functie, ideaal voor vrouwen die parttime willen werken, maar zeker niet uitsluitend een vrouwenaangelegenheid. Er werken bij Pels Rijcken ook twee mannelijke support lawyers.'

Gelink werkt, meer dan haar collega, inhoudelijk aan individuele zaken. Ook heeft ze regelmatig contact met cliënten. Als support lawyer nam ze namens Pels Rijcken deel aan verschillende projectgroepen van een gemeente, zoals voor de ontruiming van een woonwagenkamp. Haar achtergrond als advocaat kan ze in haar huidige functie goed gebruiken. 'Wanneer advocaten bij me komen met een

vraag weet ik uit ervaring naar welk soort informatie mijn sectiegenoten op zoek zijn, dat het snel moet en kort en bondig', vertelt ze.

Bij Pels Rijcken kunnen support lawyers een loopbaantraject volgen: de mogelijkheid bestaat door te groeien naar de senior variant van deze functie. Judith Gelink is nu bijna vijf jaar support lawyer en ziet steeds meer collega's op de juridische markt verschijnen. 'Ik denk dat het voor advocatenkantoren steeds belangrijker wordt gebruik te maken van de diensten van een support lawyer. Tegenwoordig kun je zo snel, zoveel informatie krijgen, het is voor advocaten niet te doen om deze brij alleen te verwerken, zij hebben iemand nodig die de informatiestroom voor hen in goede banen leidt, een filter. Dat is een heel belangrijke functie van support lawyers en dat kan volgens mij alleen nog maar groeien.'

Web Working Women

Vanuit huis, ook voor mannen

Op het schoolplein zag Erwin Bouman, directeur van Legal People, veel vrouwelijke juristen rondlopen die vanwege de komst van hun kinderen een punt achter hun carrière hadden gezet. Hij vond dat zonde. 'Veel vrouwen willen nog wel aan het arbeidsproces blijven deelnemen maar in de advocatuur is vier dagen vaak het hoogst haalbare voor parttimers, deze groep wil bijvoor-

beeld graag 24 uur per week aan slag. Dat kan nu.'

Samen met een vriend bedacht Bouman een concept om deze groep vrouwen (weer) aan het arbeidsproces te laten deelnemen: Web Working Women. Zij ontwikkelden een online systeem waarmee ervaren vrouwelijke juristen (voormalig advocaten en [bedrijfs]juristen met minimaal vijf jaar werkervaring) vanuit huis juridisch advieswerk kunnen verrichten. Het aantal arbeidsuren en de werktijden zijn flexibel.

Volgens Bouman is de belangstelling voor Web Working Women groot. 'Ik liep al tien jaar rond met dit idee. Toen de crisis uitbrak besloot ik de knoop door te hakken. Er was tijdens de recessie wel veel vraag naar juridisch

werk, maar tegen lagere tarieven dan voorheen. Deze schaarste wilde ik opvullen: flexibiliteit in ruil voor scherpe tarieven. Het aanbod is groot: ik heb nu al meer dan 250 kandidaten. Het is een wereldwijd netwerk, ook veel vrouwen die met hun partner zijn meegegaan naar het buitenland melden zich aan. Alle rechtsgebieden, van arbeidsrecht tot zeerecht, maar ook fiscaal juristen en kandidaat-notarissen zijn beschikbaar via het systeem.'

Bouman heeft veel bedrijven (pensioenfondsen, banken, woningcoöperaties), maar ook veel advocatenkantoren als klant. 'De markt is Web Working Women voorzichtig aan het testen', aldus Erwin Bouman. Advocatenkantoren schakelen Web Working Women in om

twee redenen: ze missen een specifieke juridische expertise, of – en dit zijn vaak de kleinere kantoren – ze hebben te veel werk. Individuele zaken nemen we niet aan, ik wil niet concurreren met de advocatuur.'

Bouman voorspelt een grote toekomst voor het flexibel werken. 'Bij sommige multinationals mag je niet eens meer alle dagen naar kantoor komen, daar zijn nog alleen maar flexplekken. Bovendien is de generatie Einstein, die nu op de arbeidsmarkt komt, bijzonder geïnteresseerd in flexibele werktijden. Overigens is de naam Web Working Women niet uitsluitend bedoeld voor vrouwen: mannen kunnen zich ook aanmelden, we hebben zelfs al een paar mannen met zorgtaken in ons bestand.'

ADVOCATENBLAD 5

In bestuursrecht
kan burger
te weinig

1% VAN DE ADVOCATEN LEEST
HET ADVOCATENBLAD NIET.*

Kellermann
over kansen
voor de balie

De TBS-er
en zijn
advocaat

Kritiek op
afwijzing wet
affectieschade

De genoegens
van de
ijdelheid

Sdu UITGEVERS

PIET HANDELS
DEDE VAN
ADVOCATEN

*Bron: Lezerskringonderzoek 2009, Blauw Research

ADVOCATENBLAD, HÉT MEDIUM DAT ALLE ADVOCATEN BEREIKT.
KIJK VOOR ADVERTENTIEMOGELIJKHEDEN OP BEREIKDEJURIST.NL

NIG

Ondernemingsrecht

tijdelijke en vaste juridische posities

NIG Ondernemingsrecht vervult zowel vaste als tijdelijke juridische functies binnen de Top 500 van het bedrijfsleven en de advocatuur. Daarbij ligt onze focus op juristen met minimaal 4 jaar werkervaring op één of meer van de volgende rechtsgebieden: (Internationaal) Contractenrecht, Vennootschapsrecht, IT-recht, Arbeidsrecht, Bankrecht, Effectenrecht, Bouw- en Vastgoedrecht, Energierecht en Toezichtwetgeving. Voor de invulling van tijdelijke posities werken wij zowel met 'eigen' Interim Legal Counsels alsmede met Interim Juristen (Freelance Juristen).

jurist zoekt

- A. een juridische baan in het bedrijfsleven
- B. meer balans in het leven
- C. een nieuwe uitdaging
- D. variatie in de loopbaan
- E. een vaste baan met verschillende werkplekken

Ben jij jurist met minimaal 3 jaar werkervaring en herken je je in één of meerdere antwoorden? In een oriënterend gesprek vertellen we je met plezier meer over de verschillende mogelijkheden in het bedrijfsleven en de advocatuur. We bemiddelen je graag voor een vaste functie bij onze opdrachtgevers. Daarnaast is het mogelijk om bij NIG Ondernemingsrecht in dienst te treden als Interim Legal Counsel en vervul je tijdelijke opdrachten bij verschillende opdrachtgevers. Kijk voor meer informatie op www.nigondernemingsrecht.nl. Voor het maken van een afspraak neem je contact op met **mr. Diederik Gelauff, mr. Judi Dijksma via 035-625 05 05** of stuur een e-mail naar jurist@nig.nl.

NIG

Ondernemingsrecht

tijdelijke en vaste juridische posities

NIG Ondernemingsrecht is onderdeel van NIG Holding. Een organisatie bestaande uit een tiental gespecialiseerde divisies waaronder NIG Bestuursrecht en NIG Compliance. Iedere divisie is gericht op het bemiddelen van specialisten binnen haar eigen branche en vakdiscipline.

Laat je eigen
geluid horen.

Bij NautaDutilh krijg je de ruimte om jezelf te zijn. Zo kun jij het maximale uit jezelf halen. En komen we samen tot het beste resultaat. Meer weten? Ga naar werkenbijnautadutilh.nl.

● **NautaDutilh**

ADVOCATEN • NOTARISSEN • BELASTINGADVISEURS
Amsterdam Brussel Londen Luxemburg New York Rotterdam

| Room for you